

ALEX MAROIU

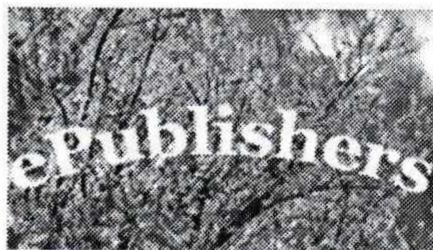
ANII CENUȘII

VOLUMUL II:

PREȚUL EVADĂRII

POVESTEA SILVIEI

Roman

1.

După revoluție am încercat de multe ori să rememorez faptele mele și ale celor din jurul meu, mai ales pentru a înțelege acele evenimente care mi-au influențat viața direct și profund. Doream mai ales să înțeleg felul în care s-au implicat în acele evenimente cei din imediata mea apropiere și mai ales cine erau cei din spatele lor care îi dirijau, pe ei, ca de altfel și pe mine. Și în ultimă instanță să-mi înțeleg propriile decizii, luate în vârtejul evenimentelor, grăbită de presiunea timpului care nu mai putea aștepta.

Revoluție sau lovitură de stat, a fost marele semn de întrebare pe care și l-au pus toți, mai ales oamenii politici și intelectualii cu pretenții de patrioți. Restul ar fi mai puțin important pentru cei de sus, detalii care oricum nu au mai avut loc nici în mintea lor, nici în cărți și nici în alte documente. Totul a fost dat uitării. Uitarea este indicată cel mai frecvent și de doctori, alături de alimentația sănătoasă și evitarea fumatului.

Pentru noi ceilalți însă, revoluția a însemnat mai ales detaliile, situațiile și răsturnările de situații, întâmplările cu urmări sau fără nicio altă urmare, în afară poate de morți gratuite, ca atâtea alte sacrificii făcute de români de-a lungul timpului.

O parte dintre noi, obsedați de frica de a nu rata o ocazie sau de nu fi prezenți atunci când istoria, comprimată, se construia în forță și în văzul tuturor, și-au căutat moartea pe străzi, chemați de oportuniștii care aveau nevoie de martori și de victime.

Căci revoluția română a fost un spectacol televizat integral urmărit de toți românii, dacă nu chiar de toată Europa. Noi, ca întotdeauna, i-am distrat pe toți, fie și cu prețul morții.

Cred acum, după trecerea timpului, că fiecare dintre noi cei mulți și anonimi, am acționat la întâmplare, depășii de evenimente, alegând de fiecare dată în mod egoist, varianta care părea cea mai sigură cale către un fel de câștig imediat, material sau moral.

Revoluție. Focuri de armă rătăcite, din zorii dimineților până târziu în liniștea nopților. Și apoi teama creată de confuziile istoriei suprapuse peste cele intenționate, confecționate de viitorii conducători. Și incertitudinea strecurată în minte, necesară criminalilor care vor schimbare fără prea multe explicații date oamenilor, acelor oameni fără experiență, curaj sau forță, care urmau să fie apoi chemați la urne pentru a vota, adică pentru consfințirea legală a păcălelii.

Că nu aveam experiența unei revoluții sau cel puțin a unor evenimente comparabile, în care să fi fost antrenați, direct sau indirect, nu era de mirare. Dar faptul că ne lipsea obișnuința de a fi noi înșine, vii și funcționali, cu opinie pe care să o putem face cunoscută fără teama de a fi pedepsiți, asta da, era grav. Revoluția ne-a prins revoltați, dar fără personalitate și nervi, ca niște șerpi fără dinți, puși să danseze după muzica unor fluiere grotești.

Nu aveam nici măcar experiența fericirii, deși, în acele momente, eram aproape toți profund fericiți, mai bine zis în acele momente aveam „liber la fericire” pe termen lung.

Fericirea, fie ea și neexplicată corect, a fost totuși lucrul cel mai important. Noutatea era și mult prea mare și mult prea bruscă. Nu puteam înțelege schimbările, deocamdată doar le simțeam undeva în stomac, plecând apoi mai departe, împreună cu camioanele pline de tineri urlând și fluturând steagurile găurite în mijloc, ca niște corpuri de animale mari, fără măruntaie, purtate pe sus de vântul acelei ierni urâte.

Cred însă cu tărie mai ales acum, privind în urmă, că da, eram fericiți, nu însă și pregătiți să trăim și să ne mișcăm liber într-o lume devenită liberă. Pentru asta aveam nevoie de timp, „de ce dracu’ n-am făcut revoluția asta mai devreme?” (întreabă și acum tata, după ce ani de zile m-a mințit duios că „avem tot ce ne trebuie, aici, în România”).

Mai devreme. Cu cât timp mai devreme? Cu mulți ani în urmă, de ce nu cu o viață mai devreme? Sau măcar cu jumătate dintr-o viață, de când eram copii de școală și profesorii încercau să ne spună ceva pe care nu-l înțelegem exact, ceva mai mult decât simpla lupta de fiecare zi cu viața banală, cenușie și ermetic închisă ca să nu se vadă soarele.

Mai devreme. Acum am fi fost liberi demult și am fi putut fi în cu totul alt loc. Am pierdut câte o jumătate de viață fiecare dintre noi, cei din generația mea. Ne-ar fi trebuit încă de pe atunci mai mult curaj, chiar și numai la acea scară redusă a copilăriei. Pentru a plănuși mai curând o revoluție de care să profităm pe urmă. Adică acum.

Singura noastră ocazie de a intra în lupta cu mentalitatea au fost în anii de școală, atunci când ascultam cuminți acele lecții de cultură generală care ne obligau să judecăm, să

facem legăturile logice acolo unde ceva lipsea sau nu funcționa firesc, în istorie, mai ales în istorie, dar și în artă și cultură, a noastră și a altor țări.

Școala, prin simpla și permanenta ei puterea de educație, a fost inițial singurul și marele nostru aliat din umbra care ne învață și antrena discret să înțelegem cum să rezistăm comunismului, iar apoi ne-a mai ajutat încă o dată, atunci când aplicând ce știam din școală, ne-am adaptat din mers la noile condiții venite din occident, adică din „lumea liberă”.

Am fost oare atât de mică vreodată încât să merg la școală în primul an? Pare o poveste, dar nu una reală. O școală comunistă bolnavă, dar realizată să funcționeze, vrând nevrând și cu mulți profesori buni, adică anticomuniști prin convingere și educație.

Cred că, la fel ca mulți alți copii, m-am gândit întotdeauna la școală cu plăcere, chiar și atunci când materiile erau multe și grele și când profesorii erau extrem de severi.

Zilele dinaintea începerii anului școlar, când îmi cumparam caiete și le îmbrăcam în hârtie albastră, când scriam etichete și răsfoiam prima dată cărțile noi, erau zile încărcate de emoție și visare. Pentru noi, școala era cel mai respectat loc din lume, iar profesorii cei mai importanți oameni, chiar dacă unii dintre ei ne dădeau fiori.

În schimb noi, copiii din primele clase, adunați de prin mahalalele din sudul orașului, nu aveam chiar nimic în cap sau aproape nimic. Cei mai curăței, mai educați și întâmplători și mai temători dintre noi, aveam în minte, adunate din familie, părți de discuții neînțelese sau chiar greșit înțelese. Ceilalți, și mai grav, nu aveam în minte nimic, „să-i învețe ȚIA la școală direct ce vor ei, oricum nu trebuie să-i complicăm

noi acasă cu adevărul, numai bine nu le-ar prinde” (mama, cu cele mai bune intenții).

Deși plasată la periferia orașului sau poate tocmai fiindcă era departe de centrul orașului, (acolo unde predau profesorii „de tip nou”), nivelul de predare de la periferie era de cea mai bună calitate. Nu era un paradox. Spun asta deoarece o mare parte dintre profesorii noștri erau persoane cu „dosare proaste”, oameni cu hibe politice, cu părinți „foști intelectuali”, proveniți din vechea burghezie, necorespunzători societății comunistă din acel moment, dacă nu chiar „elemente dubioase, în care nu se putea avea încredere”, în cel mai bun caz persoane „cu vederi înguste”.

Deși predau la o școală primară, printre profesorii noștri întâlneai foști directori de licee, oameni cu diplome solide, luate în centre universitare de renume, oameni de cultură adevărați care, din diverse motive personale, nu „dăduseră mâna” cu comuniștii în schimbul unor avantaje materiale sau refuzaseră securitatea în anumite momente când li se propusese vreun târg murdar sau pur și simplu nu suportau să stea și mai ales să lucreze împreună cu intelectualii comuniști din „noul val”, adică fabricați în școala partidului comunist. Erau însă mult prea mulți copii, nu se putea vărsa pe piață, la comandă, toată cantitatea necesară de profesori comuniști pentru toți copiii, trebuia să se mai folosească, în completare și „din ceilalți, de tip vechi”, pe la mahala.

Cum deosebeam totuși noi, copiii ăia prostuți așa cum v-am spus că eram, care anume erau profesorii buni și care erau cei proști? Cred că nici nu ne propuneam să-i clasificăm, dar, în ceea ce mă privește, am întâlnit profesori care predau o lecție bine, exact în timpul necesar, fără zece minute pentru

concluzii, care te făceau să înțelegi lecția fără eforturi, care te făceau să taci fără să-ți impună tăcerea, care te atrăgeau și te purtau, în fiecare oră, într-o lume de vis. Cred că așa erau profesorii buni. Și invers, în cazul celorlalți.

Evident, profesorii noștri nu ne-au spus niciodată să urâm comunismul. N-ar fi putut să o facă. Ne-au arătat doar prin anumite cuvinte și gesturi, prin tăceri și mimici, adevăratele valori din cultura noastră și cea universală. Asta îmi aduc bine aminte. Felul în care profesorii căutau din ochi elevii buni în timpul orelor. Am fost convinsă mereu că profesorii noștri predau în special pentru elevii buni, dacă nu chiar numai pentru ei, că voiau să se asigure în felul lor că nu își pierdeau chiar degeaba timpul.

Nu, profesorii nu puteau critica nici comunismul, și nici „valorile” lui. Ne-au răspuns doar, când s-a ivit ocazia, cu amănunte suplimentare la întrebările noastre despre adevăratele succese ale științei, despre adevărații eroi ai istoriei țării, ne-au arătat adevărații artiști, scriitori sau muzicieni și au răspuns prin tăceri și zâmbete cu subînțeles, la alte întrebări, despre evenimente și oameni care apăreau gratuit în cărțile noastre, oportuniștii și falsificatorii de cultură și istorie.

Nu toți dintre noi înțelegeau de ce oamenii de valoare erau atât de puțin sau chiar deloc amintiți în cărțile de școală și de ce alții ocupau spațiu atât de mare. Tăcerile repetate, oferite de multe ori în loc de răspuns, au lămurit pentru elevii buni ceea ce era de lămurit. Din acest punct de vedere profesorii de matematică, fizică, și chimie, erau mai norocoși, materiile lor nu erau politice. Greul îl duceau profesorii de limba română și istorie, dar și cei ce predau muzică sau limba rusă, care trebuiau să ne bage pe gât acele lucruri în care nu credeau nici ei.

Am fost întotdeauna printre primii la școală. Chiar învățam ușor, înțelegeam lecțiile din clasă, ceea ce îmi ușura ulterior munca acasă, la lecții. Nu-mi plăceau chiar toate materiile, evident, dar eram curioasă din fire și școala a fost din primul moment singura sursă de informare la atâtea întrebări pe care și le pune un copil.

Concurența cu colegii de clasă nu era un sport prea dur pentru că școala era oarecum la periferia Bucureștiului, iar copiii proveneau, majoritatea dintre ei, din familii sărace, fără mari pretenții, fără urgențe intelectuale, fără mari orgolii și fără scheme complicate de viitor. Viața era monotună, iar desfășurarea ei de zi cu zi de o simplitate brutală, cu miros de sărăcie și culori de toamnă udă, întinsă pe tot anul.

Toată copilăria mi s-a părut o zeamă lungă, fără gust, culoare sau miros, fără jucării, cu puține și rare ocazii de a mânca dulciuri, doar în zilele de leafă primeam două prăjituri, de 1,5 lei bucata, una verde cu cremă de fistic, și altă mov cu cremă de violete, pe care le mâncam în două zile, prima imediat, a doua o zi mai târziu, ca să fiu convinsă că totul a fost real și nu o minune.

Eram totuși fericită, în felul și spațiul meu redus, iar explicația e simplă. Ca oricare alt copil, nu m-am complicat prea tare să compar viața mea cu altora din jurul meu și numai câte o jucărie deosebită sau o bicicletă mă mai uimea din când în când, provocându-mă la visare. Iar visarea nu putea fi interzisă. Spun mă mai uimea pentru că în restul cazurilor instinctul mi-a spus încă de când eram mică ce puteam spera și ce nu.

Fiind mulți copii de aceeași vârstă, jocul nostru zilnic ne-a unit într-un fel mult mai serios decât s-ar crede și uneori copiii „bogaților”, puțini de altfel, și-ar fi dorit sincer să-i

primim în grupul nostru și ar fi făcut chiar sacrificii să fie recunoscuți „de-ai noștri”.

Din acest punct de vedere, legile copilăriei sunt drepte și funcționează perfect. Copiii stabilesc în viața lor de zi cu zi ierarhii și valori din instinct, acceptându-le apoi fără comentarii și mai ales privindu-le cu respectul sfânt al purității.

Mă jucam mai mult cu băieții și mai puțin cu fetele, și asta de la început, de când mama m-a lăsat să ies pe stradă, fără să fac prea multe diferențe sau mofturi în alegerea prietenilor de joacă. De fapt, pe strada noastră eram doar două fete, între vreo zece – doisprezece băieți, care stăteau însă ascunse mai mult prin casă sau în curți. În concluzie, păpușile nu prea mi-au folosit.

Până să merg la școală și chiar după ce am intrat, adică până pe la opt ani, mama nu m-a lăsat la joacă decât în fața porții, adică „în câmpul ei de vizibilitate” (inexact de altfel, ea fiind în casă sau în curtea din spate), „ca să mă auzi atunci când te strig” (exact, dar incomod, căci fie nu mă puteam juca cu gândul că voi fi strigată, fie mă „fura” jocul și nu o auzeam decât după mai multe strigăte desperate). Încet, încet, și cu tot riscul aferent, am optat în final pentru ultima variantă, spre disperarea mamei care mă tot striga, „o să mergem la un doctor, cred că ești surdă” (mama, amenințătoare, deși nu credea ce spunea).

Peste drum de noi era o clădire cu etaj, destul de bine întreținută de proprietarii care stăteau la parter. O clădire din cărămidă de culoare roșu aprins, având podul înalt acoperit cu tabla care îmi plăcea în special pentru zgomotul făcut de ploaie pe acoperișul metalic.

Casa avea un pod cu multe ferestre și balconașe, semăna, în mintea copiilor, cu un mic castel, exagerat vorbind.

Copiii îi spuneau „Castelul lui Țone” după numele proprietarilor, mai concret al lui madam Țone, pentru că nu avea bărbat.

Băiatul proprietarilor, Dorel, era poreclit „Durul”, datorită stilului arțăgos, gata să sară la bătaie pentru a-și arăta forța, deși nu era nici voinic și nici înalt. Căuta ceartă, în special cu cei mai mici ca el, pe care în caz de conflict i-ar fi bătut fără probleme.

La etajul clădirii locuia Familia Mihalcea, de fapt, doamna Mihalcea și fiul ei Paul, un băiat puțin mai mare decât mine ca vârstă. Doamna Mihalcea lucra „în centru”, pe Calea Victoriei, la un mare magazin universal, la Contabilitate.

Știam aceste detalii de la tanti Maria, vecina noastră care „o ajuta” pe doamna Țone la curățenie și la spălat. „Nu-i frumos să spui despre tanti Maria că este servitoare, să nu uiți asta niciodată!” (Mama, către mine, periodic).

Paul Mihalcea era considerat de toți ca cel mai deștept băiat din cartier (informație culeasă tot prin tanti Maria, care asista uneori, „prezența fiind deci cu diverse treburi” la familia Țone, dar nu ca servitoare, la lecțiile pe care Paul i le predă lui Dorel.

Și eu am fost foarte curând de aceeași părere, după ce m-am convins personal că Paul ar putea rezolva orice problemă de matematică sau fizică, din manualele de școală sau din alte cărți. După ce am început să ies la joacă pe stradă, primul lucru care mi-a atras atenția a fost grămada de copii strânsă în jurul lui Paul, care predă lecții de matematică sau de fizică celor care aveau necazuri la școală sau pur și simplu făcea problemele de algebră și geometrie „care nu ieșeau” (scuză general valabilă).

– Ca să iasă trebuie măcar să le începeți. Voi nu scrieți nimic, cum să vă iasă?

– Nu știu cum să încep, de fapt, asta e, spunea Costi, un băiat care se juca mai tot timpul cu mingea, cel mai talentat din echipa de fotbal a străzii.

– E greu să începi, asta e cel mai greu. Pe urmă e simplu, confirma și Dorel, eternul corijent la matematică înainte să apară Paul care îl medita la matematică de când apăruse pe stradă și locuiau în aceeași clădire. Iar Dorel, meditat de Paul, trecea acum clasă, însă tot greu. Dar „important e că trec clasa, nu contează cum o trec!”.

– Nu, nu-mi iese, e ceva greșit în text, continua să se plângă Costi.

Paul începea atunci să deseneze cu o cretă pe trotuar și să-i explice lui Costi, făcând pauze dese ca să pună întrebări și să se convingă ce înțelegea Costi. Mergea însă greu și de cele mai multe ori Paul se enerva. Continua însă să-l ajute pentru că și el și Costi făceau parte din echipa de fotbal a străzii. Și asta era foarte important.

Am priceput repede că, în afara unor jocuri clasice: șotron, poarca, leapșa, pitita, capra pe figuri, lapte gros, dula-purile, „baza rămânea fotbalul” (Costi), jocul care m-a atras de la început și care mi-a prins atât de bine în relația cu băieții, cei care făceau de fapt „legea străzii” cei care apreciau și rezolvau corect orice situație apărută între copiii de pe stradă.

Am început deci să joc fotbal și să mă apropii de băieți, și curând am putut să le arăt că mă descurc din ce în ce mai bine lovind mingea din diverse poziții și din fugă. Câștigul imediat a fost prietenia totală a băieților, cei care, din acel moment m-au susținut permanent și necondiționat când am

avut necazuri. Cu ei am hotărât deci să mă joc, „Hotărârea mea e luată”, i-am spus mamei cu tonul cel mai ferm posibil.

Ca să nu-și mai complice existența, mama a cumpărat material și mi-a croit în casă niște pantaloni scurți de joacă. De asemenea, la intervale considerate de ea „normale” îmi cumpăra teniși pentru bătut mingea, după ce se convingea că cei pe care îi purtam nu mai puteau fi folosiți. Evident, mama a fost mereu nemulțumită de lipsa mea de feminitate, dar liniștită, cum spunea „să mă știe cu echipa”, înconjurată de băieții cu care crescusem pe stradă, care m-ar fi protejat mult mai bine decât orice polițist, în caz de nevoie.

Alergam foarte mult și foarte repede și în plus loveam mingea cu stângul bine de tot, ceea ce m-a promovat rapid în echipa băieților. Locul meu, pe extrema stângă, a fost câștigat totuși greu, în timp, dar cinstit și definitiv.

Să nu se creadă că drumul meu până la „echipa mare a străzii” a fost ușor. Băieții aveau și ei, majoritatea dintre ei, „fixurile” lor și numai după multe probe și consultări, cei mai mari dintre ei s-au gândit să mă promoveze în echipă. Concret, toți băieții din echipă își spuneau părerea, iar decizia o lua Paul, cel mai mare dintre noi ca vârstă, care era și căpitanul echipei.

– Să primești o fată în echipa de fotbal a străzii este o „noutate mult prea nouă”, spunea în bășcălie Dorel, „durul” echipei, cel care avea mereu ceva contra fetelor și în plus, un limbaj greu de suportat și de imaginat, motiv pentru care nici nu voi reproduce niciuna dintre expresiile lui uzuale care îi aduceau uneori, în compensație, exact ce merita.

– Poate ți-e frică să nu pierzi locul din echipă, spunea Costi, cel mai talentat din echipă, dar de vârstă mai mică și deci cu greutate mai mică în decizia finală.